

EDUCATION

VÀI NÉT VỀ TƯ LIỆU VÀ CHƯƠNG TRÌNH DẠY HỌC NGÀNH SƯ PHẠM ÂM NHẠC TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TW

I DƯƠNG VŨ BÌNH MINH

Email: Minhpb89@gmail.com

Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

SOME FEATURES ON MATERIALS AND TEACHING PROGRAMS OF MUSIC EDUCATION AT NATIONAL EDUCATION OF ARTS

TÓM TẮT ↔ ABSTRACT

Khoa Sư phạm âm nhạc song hành cùng hơn 50 năm lịch sử phát triển của trường Đại học Sư phạm nghệ thuật TW. Việc sử dụng tài liệu và giáo trình giảng dạy là việc không thể thiếu trong quá trình dạy học của giảng viên và sinh viên... Tư liệu âm nhạc sẽ giúp người học tự học tốt và sau này sẽ tự nghiên cứu được trên suốt con đường làm nghề âm nhạc của mình. Tư liệu âm nhạc sẽ giúp sinh viên về nhà tự học nghiên cứu bài trước và sau khi lên lớp. Hiện nay, các môn kiến thức âm nhạc của ngành Sư phạm âm nhạc của trường đại học Sư phạm nghệ thuật TW đều sử dụng tài liệu giảng dạy riêng do các giảng viên bộ môn của Khoa Sư phạm âm nhạc biên soạn. Tuy nhiên, vấn đề khó khăn chính thường gặp đó chính là tư liệu nghe – nhìn (nhất là đối với các tác phẩm khí nhạc Việt Nam) để giúp sinh viên có thể dễ tiếp cận với kiến thức theo phương pháp trực quan.

Từ khóa: Trường đại học Sư phạm nghệ thuật TW, khoa Sư phạm âm nhạc

The Faculty of Music Pedagogy goes hand in hand with more than 50 years of development history of the Central University of Art Education. The use of teaching materials and textbooks is indispensable in the teaching process of teachers and students... Music materials will help learners learn well and later on, they will be able to study on their own throughout the course. his musical career. Music materials will help students study at home by themselves before and after class. Currently, the music knowledge subjects of the Music Pedagogy Department of the Central University of Art Pedagogy use their own teaching materials compiled by the subject teachers of the Faculty of Music Pedagogy. However, the main difficulty often encountered is the audio-visual material (especially for Vietnamese musical compositions) to help students easily access knowledge in a visual way.

Keywords: National university of arts, music education

1. Vài nét về trường Đại học Sư phạm Nghệ thuật TW và khoa Sư phạm âm nhạc

Khoa Sư phạm Âm nhạc là khoa truyền thống, song hành cùng hơn 50 năm lịch sử phát triển của trường ĐHSP nghệ thuật TW. Khoa SPAN có 2 tổ chuyên môn đó là tổ kiến thức âm nhạc (với 23 GV) và tổ nhạc cụ (19 GV). Hiện nay khoa đang đào tạo chuyên ngành Sư phạm âm nhạc ở trình độ đại học chính quy với 1094 SV đang theo học, hơn 500 SV đại học liên thông (từ trung cấp, cao đẳng lên đại học), sau đại học và đào tạo liên kết với các cơ sở giáo dục khác.

Theo chương trình giáo dục phổ thông mới năm 2018 của Bộ GDĐT, môn nghệ thuật gồm Âm nhạc và Mỹ Thuật, được triển khai dạy ở cả ba cấp học: Tiểu học, THCS, THPT (Lần đầu tiên bộ môn Nghệ thuật được

đưa vào chương trình học của bậc học THPT). Nhưng thực trạng gặp tồn tại nhiều trở ngại vì đội ngũ giáo viên có số lượng mất cân bằng giữa bậc THPT và các cấp còn lại, nên tình trạng thiếu giáo viên được dự báo là dễ xảy ra. Để đáp ứng yêu cầu chương trình giáo dục phổ thông mới vừa là trách nhiệm, vừa là cơ hội đặt ra cho ban giám hiệu, giảng viên, cán bộ khoa Sư phạm Âm nhạc của trường ĐHSP nghệ thuật TW.

Khoa Sư phạm âm nhạc của trường ĐHSP nghệ thuật TW có đội ngũ giảng viên chuyên môn cao, có thâm niên trong nghề, luôn nhiệt tình, tâm huyết. Bên cạnh nhiệm vụ giảng dạy, khoa SPAN thường xuyên triển khai việc biên soạn tài liệu giảng dạy, giáo trình các môn học để phục vụ công tác giảng dạy, học tập và nghiên cứu khoa học. Có nhiều cơ sở đào tạo âm nhạc

/Nhận bài (Received): 03/07/2023

/Phản biện (Revised): 17/07/2023

/Duyệt đăng (Acceptep for publication): 28/07/2023

EDUCATION

trong toàn quốc tham khảo, sử dụng những tài liệu, giáo trình do Khoa SPAN biên soạn làm tài liệu dạy học.

Ngoài ra, về thực tiễn các hoạt động âm nhạc của các giảng viên và sinh viên trong khoa SPAN rất sôi nổi, đa dạng và phong phú. Đối với việc học tập trên lớp, kết thúc học phần, sinh viên luôn được biểu diễn để thể hiện các kỹ năng được lĩnh hội trong quá trình tham gia học tập như các môn: hoà tấu, múa, hát dân ca, nhạc cụ, hát hợp xướng, dàn dựng tổng hợp... Bên cạnh đó, khoa SPAN thường xuyên tổ chức các hoạt động với mục đích thực hành nghề nghiệp như: Cuộc thi Hợp xướng NUAE, dàn dựng các chương trình biểu diễn nghệ thuật lớn phục vụ nhiều sự kiện trọng đại cho đất nước (Đại lễ Phật đản Liên hiệp quốc Vesak năm 2019, chương trình “Bài ca không quên”, đại hội Thi đua yêu nước toàn quốc lần thứ X – năm 2020...). Thêm vào đó GV và SV của khoa cũng luôn được tiếp cận học hỏi với nhiều các nghệ sĩ tên tuổi trong lĩnh vực âm nhạc trong nước và quốc tế thông qua các khoa học ngắn hạn về các kỹ thuật mới thuộc chuyên môn.

Song hành với sự phát triển không ngừng nghỉ với bề dày truyền thống hơn 50 năm của trường ĐHSP nghệ thuật TW, khoa SPAN đã từng bước vững vàng trên con đường giáo dục nghệ thuật. Mọi thế hệ sinh viên khi tốt nghiệp ra trường không chỉ trở thành đội ngũ giáo viên nòng cốt tại các trường phổ thông, mà còn luôn sẵn sàng hội nhập ở mọi phương diện trong lĩnh vực nghệ thuật theo xu thế phát triển của xã hội. Khoa SPAN của trường ĐHSP nghệ thuật TW luôn nỗ lực không ngừng nghỉ, phấn đấu để xứng đáng với vị thế hàng đầu trong sự nghiệp giáo dục âm nhạc phổ thông ở Việt Nam.

2. Khái quát vài nét về nội dung chương trình đào tạo ngành đại học sư phạm âm nhạc.

Trong các chương trình đào tạo đại học sư phạm âm nhạc nói chung thường có các khối kiến thức như: kiến thức đại cương, kiến thức chung của nhóm ngành, kiến thức cơ sở ngành, kiến thức chuyên ngành, kiến thức nghiệp vụ sư phạm.

Các khối kiến thức này cung cấp các phẩm chất, kiến thức, kỹ năng về nghề nghiệp sư phạm nói chung và sư phạm âm nhạc nói riêng. Đồng thời hình thành năng lực tư duy nghiên cứu, giải quyết các vấn đề trong nghề nghiệp và cuộc sống; năng lực phát triển nghề nghiệp trong tương lai.

3. Tài liệu giảng dạy một số môn kiến thức âm nhạc ngành ĐHSP âm nhạc

Sử dụng tài liệu và giáo trình giảng dạy là việc không thể thiếu trong quá trình dạy học của GV và SV. Như đã trình bày ở trên, khoa SPAN luôn chú trọng đến

việc biên soạn giáo trình để phục vụ cho mục đích giảng dạy và học tập cũng như nghiên cứu khoa học. Bên cạnh đó, để mở rộng kiến thức hơn cho từng đối tượng sinh viên, khi lên lớp, các GV cũng sẽ sử dụng kết hợp tài liệu giảng dạy do các giảng viên của khoa biên soạn với các cuốn sách, công trình nghiên cứu lớn để tăng thêm sự phong phú, đa dạng cho bài giảng.

Tư liệu dạy học cho một số môn cơ sở ngành và chuyên ngành các môn thuộc về khối cơ sở ngành và chuyên ngành của ĐHSP Âm nhạc có thể kể đến như: Lý thuyết âm nhạc, Lịch sử âm nhạc, Âm nhạc Việt Nam, Hòa thanh, Phân tích tác phẩm, Thanh nhạc, Nhạc cụ, Hợp xướng, Chỉ huy, Dàn dựng chương trình âm nhạc tổng hợp, Sáng tác... Tất cả các môn học đó đều cần đến tư liệu dạy học để nghiên cứu ngoài việc học lý thuyết và thực hành.

Chẳng hạn, khi học Hợp xướng, Thanh nhạc, Dàn dựng âm nhạc tổng hợp... thì các tiết mục hợp xướng, bài hát... được lưu giữ qua băng đĩa sẽ là nguồn tư liệu có giá trị cao, sinh động, được vang lên bằng mắt thấy tai nghe giúp người học được cảm nhận một cách toàn diện hơn, từ giai điệu của tác phẩm cho đến cách hát, cách dàn dựng, phối khí... Đặc biệt, trong số các môn học đó có môn Lịch sử âm nhạc, Giới thiệu nhạc cụ và Phân tích tác phẩm nếu không có các tư liệu âm nhạc bằng âm thanh, hình ảnh thì coi như việc học còn thiếu gần một nửa nội dung cần truyền đạt.

Tư liệu âm nhạc sẽ giúp người học tự học tốt và sau này sẽ tự nghiên cứu được trên suốt con đường làm nghề âm nhạc của mình. Trong quá trình đổi mới giáo dục toàn diện hiện nay, bên cạnh các phương pháp truyền thống, các phương pháp dạy học tích cực lấy người học làm trung tâm (trò giữ vai trò chủ động, thầy giữ vai trò chủ đạo) được khuyến khích sử dụng nhằm phát huy tính tích cực sáng tạo của người học. Giáo dục đại học tăng cường, phát huy khả năng tự học, tự nghiên cứu của sinh viên, nhất là trong đào tạo theo tín chỉ. Định hướng về việc sử dụng tư liệu âm nhạc hợp lý là một cơ sở để sinh viên có thể tự học hiệu quả.

Qua âm thanh, hình ảnh, các thông tin của dữ liệu về tác phẩm, tác giả, về nhà hoặc đến thư viện, sinh viên tự tiếp cận với tác phẩm âm nhạc, có thời gian để nghe một cách trọn vẹn tác phẩm, có điều kiện để nghiên cứu, suy nghĩ, tìm tòi; khác với ở trên lớp, sinh viên chỉ được giảng viên cho nghe những trích đoạn ngắn và chỉ lướt qua một, hai lần nên khó đọng lại trong tâm thức. Tư liệu âm nhạc sẽ giúp sinh viên về nhà tự học nghiên cứu bài trước và sau khi lên lớp. Đặc biệt, khi nghe tác phẩm có cả hình ảnh và bản nhạc kèm theo (ví dụ nghiên cứu bản giao hưởng có âm thanh, dàn nhạc diễn tấu và tổng phổ) sẽ là rất tốt cho việc tự học.

EDUCATION

Môn Âm nhạc Việt Nam gồm các nội dung khái quát về âm nhạc cổ truyền Việt Nam từ thời kỳ sơ khai đến hết thời kỳ phong kiến (1945); Sơ lược quá trình hình thành và phát triển của các thể loại “Âm nhạc mới” Việt Nam như ca khúc, nhạc sân khấu, khí nhạc tiếp thu âm nhạc châu Âu... từ đầu thế kỷ XX đến nay. Đối với môn học này, tư liệu âm nhạc với các giai đoạn phát triển từ thời kỳ sơ khai đến đầu thế kỷ XX gần như không có. Nhưng với phần về âm nhạc mới Việt Nam, tư liệu ca khúc khá nhiều. Tuy nhiên với nội dung về khí nhạc mới thì chưa được phong phú về thông tin cũng như tư liệu. Để tiến tới hội nhập quốc tế trên mọi lĩnh vực, cần thiết phải có những sự quan tâm điều chỉnh nội dung dạy học, trong đó có việc sử dụng các tác phẩm khí nhạc Việt Nam trong dạy học. Trong quá trình soạn bộ môn, GV còn kết hợp với cuốn *Lược sử âm nhạc Việt Nam của Thụy Loan và Âm nhạc mới Việt Nam* tiến trình và thành tựu của Tú Ngọc, Nguyễn Thị Nhung, Vũ Tự Lân, Nguyễn Ngọc Oánh, Thái Phiên. Việc kết hợp này giúp SV có cái nhìn khái quát về âm nhạc cổ truyền Việt Nam từ thời kỳ sơ khai cho đến nay.

Mặc dù hiện nay chưa có các cơ sở dữ liệu âm nhạc Việt Nam một cách đầy đủ, nhưng qua sự tổng hợp của thư viện các học viện, nhạc viện, Hội nhạc sĩ Việt Nam cũng khá phong phú về tư liệu nghe nhìn. Với các tư liệu là ca khúc, nhiều tác phẩm được trình diễn và đăng tải trên internet bởi các nhạc sĩ, nghệ sĩ cũng là các nguồn tư liệu có thể sử dụng cho môn học.

Giới thiệu nhạc cụ môn học trang bị cho sinh viên các kiến thức về nguyên tắc phân loại nhạc cụ, các hình thức dàn nhạc, đặc điểm cấu tạo và diễn tấu của một số nhạc cụ phổ biến. Nội dung chính gồm hai phần chính: Giới thiệu về các nhạc cụ phương Tây thường gặp (chủ yếu là nhạc cụ giao hưởng) và nhạc cụ dân tộc Việt Nam. Bên cạnh tài liệu giảng dạy chính do Khoa biên soạn, các GV còn sử dụng thêm cuốn *Các nhạc khí trong dàn nhạc giao hưởng của Hồng Đăng và Nhạc khí dân tộc Việt Nam của Lê Huy - Lê Trần*. Sinh viên nắm được cách phân loại nhạc khí phổ thông và nhạc khí trong Dàn nhạc giao hưởng, dàn nhạc dân tộc. Nhận biết các loại nhạc cụ phổ biến thông qua hình ảnh, âm thanh hoặc hình thức diễn tấu. Hiểu được một số kỹ thuật cơ bản của nhạc cụ, tạo tiền đề cho những nghiên cứu sâu hơn.

Tư liệu sử dụng chính cho môn học là các video tiết mục biểu diễn nhạc cụ ở nhiều thể loại. Đối với dàn nhạc, sử dụng các video hòa tấu một số tác phẩm tiêu biểu với sự tham gia của nhiều nhạc cụ (giao hưởng và nhạc cụ truyền thống); Đối với phần giới thiệu riêng về một số nhạc cụ, tư liệu được sử dụng thường là các video về độc tấu nhạc cụ.

Thông qua việc xem video tư liệu, sinh viên sẽ nắm

được và hiểu về đặc điểm cấu tạo, khả năng diễn tấu và vai trò của nhạc cụ trong biểu diễn. Hiện nay, giảng viên thường cho sinh viên xem các tư liệu nước ngoài với nội dung liên quan đến nhạc khí giao hưởng và nhạc cụ phương Tây; với phần nhạc cụ Việt Nam chủ yếu sử dụng các tư liệu là các tiết mục biểu diễn tác phẩm Việt Nam. Tuy nhiên, nếu tập hợp được tư liệu, với các nội dung về nhạc cụ giao hưởng vẫn có thể cho xem các tác phẩm khí nhạc Việt Nam để sinh viên thấy được kỹ thuật diễn tấu và vai trò của nhạc cụ trong biểu diễn.

Môn Phân tích tác phẩm cung cấp kiến thức cơ bản về phân tích tác phẩm; Các nguyên tắc xây dựng tác phẩm âm nhạc, nguyên tắc cấu trúc trong tác phẩm âm nhạc; Kỹ năng phân tích phương tiện diễn tấu trong âm nhạc; thực hành phân tích các tác phẩm âm nhạc ở hình thức một đoạn đơn, hai đoạn đơn và ba đoạn đơn. Bên cạnh đó, môn học còn trang bị cho sinh viên những kiến thức và kỹ năng phân tích các tác phẩm ở hình thức lớn như ba đoạn phức, rondo, biến tấu, sonate; Giới thiệu hình thức trường ca, tổ khúc; Giới thiệu một số thể loại âm nhạc cơ bản như giao hưởng, sonate, concerto, opera, orato, ballet... Ngoài tài liệu giảng dạy chính, GV còn sử dụng: *Giáo trình Phân tích tác phẩm âm nhạc của PGS. TSKH. Phạm Lê Hòa; Giáo trình Phân tích tác phẩm âm nhạc và cuốn Thể loại âm nhạc của Nguyễn Thị Nhung; Giáo trình Phân tích tác phẩm âm nhạc của Đào Ngọc Dung*. Khi sử dụng thêm tài liệu giảng dạy, giúp các em SV có thêm nhiều hướng để tiếp cận kiến thức, hiểu rõ hơn nội dung của môn học và thực hành phân tích được các đặc điểm về cấu trúc tác phẩm, các thủ pháp phát triển cơ bản, ngôn ngữ âm nhạc trong các trích đoạn hoặc tác phẩm ở hình thức ở hình thức lớn, các thể loại âm nhạc khác nhau.

Trong các môn chuyên ngành, Phân tích tác phẩm âm nhạc là môn học với mục tiêu trang bị cho người học những kiến thức cơ bản về phân tích một tác phẩm âm nhạc (ca khúc, khí nhạc...) để thấy được cái hay, cái đẹp, giá trị nội dung cũng như giá trị nghệ thuật của tác phẩm. Đây là môn học cần nhiều kiến thức đã tích lũy được của các môn học trước đó, sử dụng nhiều tư liệu nghe nhìn nhất. Các tư liệu bản nhạc không chỉ để thưởng thức mà để nghiên cứu. Việc phân tích đi vào các phương diện như đặc điểm cấu trúc, điệu thức; phương pháp xây dựng tác phẩm về hòa thanh, giai điệu, tiết tấu...; các chất liệu âm nhạc (dân gian hay phương Tây...) trong xây dựng chủ đề. Qua việc học tập và rèn luyện phân tích, người học có thể sẽ đạt đến kỹ năng nhìn vào bản phổ âm nhạc có thể hiểu được giá trị nghệ thuật hay ý đồ xây dựng tác phẩm của tác giả. Đây là môn học phức tạp, đòi hỏi người học phải thông qua nhiều hình thức học tập, rèn luyện, không chỉ học tập trên văn bản, bản phổ mà phải được nghiên cứu qua dữ liệu âm thanh/hình ảnh.

EDUCATION

Muốn phân tích một tác phẩm, nhất thiết tác phẩm đó phải được vang lên, bằng cách này hay cách khác, có thể vang lên bằng chính giọng hát của người phân tích, bằng sự tưởng tượng giai điệu trong đầu (với người có kỹ năng và trình độ phân tích điêu luyện) nhưng hiệu quả nhất là vang lên bằng các tư liệu đã được thu âm, ghi hình. Lúc đó, hình hài tác phẩm được vang lên đầy đủ nhất, trọn vẹn nhất và đúng với bản chất của nó nhất cả về nhịp độ, màu sắc lẫn sự biểu cảm vì nếu để người phân tích tự hát có thể không đúng về nhịp độ (có thể chậm hoặc nhanh hơn yêu cầu của bản nhạc), có thể không đúng về tone giọng dẫn đến sai lệch màu sắc và nhất là độ biểu cảm khó có thể bằng ca sĩ hát trong băng, đĩa... Chỉ riêng nhận biết cấu trúc của tác phẩm thôi, nếu nhìn trên bản phổ bằng mắt có thể đoán biết được nhưng có thể không chính xác hoặc sai, khi có âm thanh vang lên sẽ cho ta nhận biết chính xác hơn. Hoặc khi cần nhận biết hòa thanh, chất liệu thì âm thanh vang lên sẽ rõ ràng nhất. Vì thế, học môn Phân tích tác phẩm nhất thiết phải có tư liệu vang lên.

Hiện nay, các tư liệu sử dụng cho môn phân tích tác phẩm thường là ca khúc Việt Nam, một số tác phẩm viết cho piano của các nhạc sĩ phương Tây. Các tác phẩm khí nhạc Việt Nam hầu như chưa được sử dụng do vướng phải một số hạn chế về nguồn tư liệu.

4. Kết luận

Hiện nay, các môn kiến thức âm nhạc của ngành ĐHSP âm nhạc trường ĐHSP Nghệ thuật TW đều sử dụng tài liệu giảng dạy riêng do các giảng viên bộ môn của Khoa SPAN biên soạn. Điều này cho thấy chất lượng giảng dạy và học tập các môn luôn đồng đều và bài bản hơn. Tuy nhiên, vấn đề khó khăn chính thường gặp đó chính là tư liệu nghe – nhìn (nhất là đối với các tác phẩm khí nhạc Việt Nam) để giúp SV có thể dễ tiếp cận với kiến thức theo phương pháp trực quan. Tư liệu âm nhạc có vai trò rất quan trọng thường được sử dụng cho các mục đích nghe, nghiên cứu... Phần lớn tư liệu phục vụ cho các nội dung dạy học về kiến thức âm nhạc trong chương trình đào tạo đều sử dụng tư liệu của nước ngoài trừ các môn học về âm nhạc Việt Nam. Bên cạnh các nội dung về lịch sử âm nhạc thế giới, với nội dung về hình thức và thể loại âm nhạc, các giảng viên thường sử dụng các minh họa bằng tác phẩm châu Âu do tính mẫu mực và hoàn thiện của các tác phẩm này. Đối với đào tạo ngành sư phạm âm nhạc, sinh viên sau khi ra trường chủ yếu sẽ là những người làm công tác giáo dục âm nhạc. Bên cạnh những kiến thức, kỹ năng chung về âm nhạc, cần thiết củng cố các kiến thức về âm nhạc Việt Nam nói chung, sáng tác khí nhạc của các nhạc sĩ Việt Nam nói riêng. Những kiến thức này giúp sinh viên hiểu sâu hơn về quá trình phát triển của âm nhạc chuyên nghiệp bác học ở Việt Nam, những thành tựu đã đạt được trên cơ sở tiếp thu phương pháp, kỹ thuật

sáng tác của nước ngoài. Việc sử dụng các tác phẩm khí nhạc Việt Nam trong chương trình đào tạo nhằm đề cao giá trị của các tác phẩm của nhạc sĩ Việt Nam trên cơ sở so sánh với thành tựu âm nhạc thế giới, đồng thời là sự đổi mới trong việc sử dụng tư liệu dạy học. Trong phần luận án, chúng tôi sẽ đề cập nhiều hơn đến tài liệu giảng dạy của các môn học thuộc khối các môn kiến thức âm nhạc như: Âm nhạc Việt Nam, giới thiệu nhạc cụ, phân tích tác phẩm. Bởi tác phẩm khí nhạc của Đỗ Hồng Quân có liên quan trực tiếp đến tính ứng dụng trong công tác giảng dạy những môn học trên.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Đặng Vũ Hoạt, Hà Thị Đức (2009)**, *Lí luận dạy học đại học*, NXB Đại học Sư phạm
2. **Dương Minh Quang (chủ biên), Nguyễn Thị Hào, Nguyễn Hồng Phan (2018)**, *Hiệu quả giảng dạy của giảng viên lý luận và thực tiễn*, NXB Đại học quốc gia thành phố Hồ Chí Minh.
3. **Hồ Chí Minh (In lần thứ hai, 1997)**, *Về công tác văn hóa văn nghệ*, Nxb Sự thật, Hà Nội.
4. **Hồng Đăng, Các khí nhạc trong dàn nhạc giao hưởng**, NXB Văn hoá.
5. **Hồng Đăng, Tân Huyền, Vũ Tự Lân (1997)**, *Nhạc sĩ Việt Nam hiện đại*, Nxb Hội nhạc sĩ.
6. **Lan Hương (2002)**, *Các thể loại âm nhạc*, NXB Văn hoá thông tin.
7. **Lê Văn Toàn (2006)**, *Âm nhạc Việt Nam Tác giả, tác phẩm (Tập II)*, Hà Nội - Viện âm nhạc.
8. **Marin Goleminop do Tổ Hải dịch (1972)**, *Nghệ thuật phối dàn nhạc*, NXB Văn hoá .
9. **Nguyễn Đại Đồng (2017)**, *“Đổi mới dạy và học môn lịch sử âm nhạc phương Tây”*, Giáo dục âm nhạc – Music education- Tập 3, Học viện âm nhạc quốc gia Việt Nam.